

Турчин М. М., Турчин В. В.,

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, м. Івано-Франківськ

ЛІНГВОКОГНІТИВНІ ТА ПРАГМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НІМЕЦЬКОЇ МОЛОДІЖНОЇ ЛЕКСИКИ

У статті розглядаються молодіжні лексеми сучасної німецької мови як стилістично марковані одиниці, що вживаються з прагматичним аспектом, виражають експресивні і емоційні характеристики відповідних понять, відображають мовну картину світу молоді та її асоціативні уявлення. Встановлено, що цим лексемам притаманна вторинна номінація, де метафори є домінуючими. Вагоме місце займають запозичення та фразеологічні конструкції.

Ключові слова: молодіжні лексичні одиниці, вторинна номінація, лінгвокогнітивний та прагматичний аспект, метафора, метонімія, запозичення, фразеологічні конструкції, енантіосемія.

В статье рассматриваются молодёжные лексемы современного немецкого языка как стилистически маркированные единицы, которые употребляются с прагматическим аспектом, выражают экспрессивные и эмоциональные характеристики соответствующих понятий, отображают языковую картину мира молодёжи и её ассоциативные воображения. Установлено, что этим лексемам свойственна вторичная номинация, где доминируют метафоры. Весомое место занимают заимствования и фразеологические конструкции.

Ключевые слова: молодёжные лексические единицы, вторичная номинация, лингвокогнитивный и прагматический аспект, метафора, метонимия, заимствования, фразеологические конструкции, энантисемия.

The article is devoted to the analysis of the youth lexemes of the contemporary German as stylistically marked units that are used with a pragmatic aspect, express the expressive and emotional characteristics of the corresponding notions, reflect the youth's language worldview and their associative ideas. It is determined that these lexemes possess a secondary nomination where metaphors are predominate. A significant place is occupied by borrowings and phraseological constructions.

Key words: youth lexical units, secondary nomination, linguo-cognitive and pragmatic aspect, metaphor, metonymy, borrowings, phraseological constructions, enantiosemy.

Мовно-комунікативна діяльність молоді Німеччини носить гетерогенний характер, що обумовлено її приналежністю до різних вікових генерацій та соціальних груп. Молодіжна мова має великий радіус поширення, вона використовується у дискурсах різних типів, зокрема, у засобах масової інформації, Інтернет, рекламному та художньому дискурсах. У мовній картині світу німецької молоді відображаються соціокультурні та етнокультурні типи концептів, що яскраво виражаються у лексичних одиницях, які швидко змінюються, що потребує нових досліджень та застосування до їх вивчення соціолінгвістичного, лінгвокогнітивного та прагматичного підходів. Молодіжна мова є об'єктом лінгвістичного аналізу багатьох вчених: Г. Генне, Е. Нойланд, Г. Егмана, П. Шлобінські, В. Турчин, О. Христенко [6; 7; 4; 5; 9; 2; 3] та ін. Виникаючи із потреб вербальної самоідентифікації, молодіжна мова значно розширює експресивну систему німецької мови. Молодіжні лексеми є метафоричними за своєю природою і виступають виразником лінгвокреативного мислення молоді. Вони ґрунтуються як правило на ціннісних домінантах і виражають специфіку асоціативних уявлень молодого покоління [3, с. 8]. Молодіжну лексику доцільно класифікувати на позитивно-оцінну та негативно-оцінну [2, с. 74].

Аналіз сучасних лексикографічних джерел та засобів масової інформації засвідчив, що молодіжним лексичним одиницям притаманна вторинна номінація, що допомагає краще зрозуміти картину світу соціально-вікових угруповань молоді. Завдяки метафоризації та метонімії досягається мета групової самоідентифікації. Базовими моделями є зіставлення незіставного, поєднання неможливого, зіткнення метафоричного значення вторинної номінації з первинною семантикою образного прототипу. Вторинне перенесення найменувань виражається також завдяки метонімії (перейменування за суміжністю понять). Метонімія виконує перш за все референційну функцію.

Метафоричні переноси найменувань здійснюються на основі порівнянь людини і тварини, рослини і людини. Наприклад: *Hasenhirn* zu Dummkopf; *Junggemüse* zu schönes Mädchen; *Brüllgorilla* zu Person mit lautem Sprachorgan; *Zierfisch* zu zierliches Mädchen; *Zitterrüssel* zu ängstliche Person; *Klammeraffe* zu unangenehmer Zeitgenosse; *Geldigel* zu Geizkragen; *Kameltänzer* zu Idiot; *Hirschkopf* zu Denkwerg; *Schrumpelrose* zu alte Frau;

Популярним видом метафор є образні: *Pulloverschwein* zu Schaf; *Denkschüssel* zu Kopf; *Fresswürfel* zu menschlicher Kopf; *Milchtanker* zu Kuh; *Reimprofessor* zu Dichter, Schriftsteller; *Gähnaffe* zu unpräntiöse Person.

Нами виявлено метафори за аналогією: *Primelkopf* zu kleinwüchsige Person; *Matratzenwärter* zu Langschläfer; *Mumugucker* zu Gynäkologe; *Banktester* zu Obdachloser; *Plusquamperfekt* zu altmodischer Mensch.

У молодіжній мові є метафори на позначення красивих або некрасивих дівчат, жінок та чоловіків. Наприклад: *Flocke* zu zärtliches Mädchen; *Checkerbraut* zu hübsche, intelligente Frau; *Barbie od. Bunny* zu attraktives Mädchen; *Schmacko* zu attraktiver Junge; *Sympathiko* zu netter Junge; *Chabo* zu gut aussehender Mann; *Nachtkerze* zu häßliche Frau; *Knödelfee* zu dickes Mädchen; *Hungerturm* zu dünner Mann; *Spacker* zu unattraktiver Junge; *Bratwurstbomber* zu dicker Mann; *Zunsel* zu häßliches Mädchen; *Gruselute* zu anattraktive Frau.

Таким чином, наведені приклади засвідчують, що за допомогою метафори молоді у процесі комунікативної діяльності намагається перетворити існуючу в свідомості адресата мовну картину світу.

Перейменування молодіжних лексичних одиниць яскраво простежується у фразеологічних конструкціях, напр.:

den Abflug machen (Willst'n Abflug machen?) d.h. weggehen;
die Flocke machen (Mach die Flocke – sonst helf ich dir nach!) d.h. Aufforderung zum Weggehen;
gut im Schuh stehen (Trista steht doch gut im Schuh) d.h. gut aussehendes Mädchen;
intravenöse Ernährung (Und wenn du nicht weiter weißt – dann eben intravenöse Ernährung) d.h. Vorsagen in der Schule od. Abschreiben bei Arbeiten;
eine Kuh fliegen lassen (Wir wollen heute 'ne Kuh fliegen lassen) d.h. sich amüsieren.

Часто у фразеологізмах вживаються зооніми, де тваринам приписуються нетипові для них дії, напр.:

Ich glaub', mein Dackel priemt. Ich glaub', meine Katze bellt. Mein Hamster bohnt. Mein Maikäfer hustet.

Найпопулярнішим об'єктом зниженої метафоризації у молодіжній мові є жінка, яка може ототожнюватися з предметами, господарськими речами та об'єктами. Наприклад:

Besen, Schachtel, Schraube zu unschöne Frau.

На позначення жінок легкої поведінки існує також чимало кількості метафоричних номінацій із споживацькою орієнтацією. Напр.:

Gerät, Abstecke, Bettvorleger, Golfplatz, Dorfmatratze.

Вищенаведені приклади засвідчують про метафоричне перенесення значення з концептуальної сфери "ре-човий світ" на сферу "людина", що включає пропозиційну схему "жінка-об'єкт".

Об'єктами зниженої метафоризації виступають також вагомні суб'єкти та об'єкти. Напр.: *Besenstall* zu Mädchenschule; *Anpuff* zu Beginn der Schulstunde; *Gifküche* zu Chemieraum; *Olymp* zu Klassenzimmer; *Pauker od. Sklaventreiber od. Gehirnquäler* zu Lehrer; *Sheriff(engl.)* zu hoher Verwaltungsbeamter; *Paukerkönig od. Oberheinz* zu Oberlehrer; *Hauptling od. Boss od. Volkstribun od. Schulsheriff* zu Direktor; *Büffelbude* zu Schule.

Недосвідчених педагогів молодь характеризує такими метафорами:

Nichtstuer, Anfänger, Nichtsköner, Schwachmat, Schwächling та ін.

Таким чином, метафоричне переосмислення перейменувань вагомних об'єктів та суб'єктів здійснюється на основі асоціацій, де ознаки об'єктів та суб'єктів первинної номінації переводяться в іншу логічну площину. У знижених метафорах відображено культурні цінності молодих людей. Вищенаведені лексеми вживаються у різних дискурсах з метою загострення уваги реципієнта, вони спонукають до суб'єктивно-оцінного ставлення.

Нами виявлено також перенесення найменувань на основі метонімії. Характерною особливістю метонімії є те, що вона утворюється через підкреслення зовнішніх ознак, які характеризують суть поняття, процесу, предмета чи явища [1, с. 95]. Основою метонімії можуть служити просторові, подієві, синтагматичні та логічні відношення між різними категоріями, що стосуються дійсності та її відображення в людській свідомості. Наприклад: *Sonne* zu Freundin; *Eisbeutel* zu gefühlskalter Mensch; *Hackfresse* zu unattraktive Person; *Schnitzel* zu gut aussehender Junge; *Krücke* zu Langweiler, Schwächling; *Schattengewächs* zu Schlaffmann; *Silbervogel* zu Person, die in ihren Träumen lebt та ін.

У молодіжній німецькій мові є чимало запозичень, домінують англійські, окремі з них активно поповнюють словникові парадигми. Напр.: *Flop (engl.)* zu Misserfolg; *Mobby (engl.)* zu Lehrer, Aufpasser; *Breackbeat (engl.)* zu Musikstil für HipHop- und Techno-Elemente; *Chillylesson (engl.)* zu uninteressante Schulstunde; *Workman (engl.)* zu Mann, der hart arbeitet; *Gaystation (engl.)* zu Schwulenbar; *Crack (engl.)* zu Prachtkerl; *Geek (engl.)* zu Computerfreak (d.h. der Mensch, der sich nicht ins normale Leben einfügt); *Baby-Kids (engl.)* zu jüngere und ältere Schüler.

Деякі запозичення можуть змінювати з часом своє аксіологічне значення, напр.:

Rave (engl.) – *bedeutete zunächst die Großveranstaltungen der Sixties-Revival-Bands, Musikrichtung, die Rockmusik und tanzbare Beats verband; – jugendsprachlich: jede Art von größerer Tanzveranstaltung sowie eine härtere Spielart des Techno;*

Wannabee (engl.) – *want to be = möchte gern sein; – jugendsprachlich: Wichtigtuier vor allem in der HipHop-Szene;*

Playa (span.) – *(Strand in Trockengebieten Mexikos und der USA); – jugendsprachlich: gut aussehender Junge;*

Fuzzi (engl.) – *(komischer Typ); – jugendsprachlich: Experte, Köner.*

Нами зафіксовано також чимало прикладів енантіосемії, де одна і та ж лексична одиниця містить у собі як позитивне значення, так і негативне. Напр.:

Superbirne – 1) *positiv: Person mit hoher Denktelligenz;*

2) *negativ: Person mit wenig Denktelligenz;*

Blitzbirne – 1) *positiv: Superhirn, Blitzmerker;*

2) *negativ: Person mit besonders langer Leitung;*

Heizkeks – 1) *positiv: Person, die auf Partys die Stimmung anheizt;*

2) *negativ: Choleriker, Hitzkopf;*

Durchblickologe – 1) *positiv: kluge Person d.h. Expresschecker;*

2) *negativ: Person mit langer Leitung d.h. Nullchecker.*

Отже, молодіжна лексика метафорична за своєю природою і виражає лінгвокреативне мислення молоді. Вона – позитивно-оцінна або негативно-оцінна. Значній частині цих лексем притаманна вторинна номінація та явище енантіосемії. Застосування лінгвокогнітивного та прагматичного підходів до їх вивчення дало змогу простежити особливості мовної картини світу молодих людей, яка виражається найчастіше у метафоричному перенесенні найменувань, рідше у метонімічному, а також у переосмисленні та створенні фразеологічних конструкцій, та за рахунок запозичень і зміни їх аксіологічного значення. За допомогою метафори забезпечується самоідентифікація молоді та реалізується її експресивно-образне уявлення про світ. Вживання зниженої субстандартної метафори допомагає зрозуміти субкультурні цінності молодих людей. Таким чином, молодіж-

ні лексеми, як стилістично марковані одиниці, виражають експресивні та емоційні характеристики відповідних понять і вживаються у мовленні з прагматичним аспектом.

Література:

1. Безпечний І. Поетична семантика / Іван Безпечний // Теорія літератури: підручник. – К. : Смолоскип, 2009. – С. 79-108.
2. Турчин В. Сучасна молодіжна лексика в системі німецької мови / Володимир Турчин // Германська філологія. – Вип. 115. – Чернівці: Рута, 2001. – С. 72-79.
3. Христенко О. С. Німецький молодіжний сленг: лінгвокогнітивний та соціолінгвістичний аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04. “Германські мови” / Оксана Сергіївна Христенко. – К., 2009. – 20 с.
4. Ehmann H. Affengeil: Ein Lexikon der Jugendsprache / H. Ehmann. – München : Verl. C. H. Beck, 4 Aufl., 1996. – 156 S.
5. Ehmann H. Endgeil: Das voll korrekte Lexikon der Jugendsprache / H. Ehmann. – München : Verl. C. H. Beck oHG, 1996. – 179 S.
6. Henne H. Jugend und ihre Sprache: Darstellung, Materialien, Kritik / H. Henne. – New York, Berlin : De Gruyter, 1986. – 202 S.
7. Neuland E. Jugendsprache. Eine Einführung. – Tübingen : Narr Francke Attempto Verl., 2008. – 210 S.
8. PONS. Wörterbuch der Jugendsprache. Sammelband. – Stuttgart, 2011. – 288 S.
9. Schlobinsky P. u. a. Jugendliche und ihre Sprache. – Opladen : Westdeutscher Verlag, 1998. – 211 S.